

Száll a por a Fehér-tó felett...

Temesi Ferenc Por című regényének porára gondoltunk az augusztus 25-ei Délmagyarországban megjelent Fehér-tavi — fertői hétköznapiak (Bakacsi Gábor) és a Szeretem én nagyon... (Csizmazia György) című írásokat olvasva. Hogy kavarodik a por öreg tavunk felett, s árnyéka szegény meggyeinkre is vetődik, ezt még a lilán ködölő hajnali derengések sem feledtetik.

Alulírott két egyesületi helyi csoport vezetősége, mintegy 400 főnyi szegedi madarász (ornitológus és leendő ornitológus) nevében szeretnénk a fenti — és a Délmagyarországban korábban megjelent — cikkekkal kapcsolatos problémákat helyére tenni — ha ez egyáltalán bárkinek is sikerülhet.

Először is meg kell ismertetnünk a Délmagyarország olvasóközönségét egy korántsem elhanyagolható ténnyel: az ötvenes és hatvanas években Beretzk Péterrel rendszeresen

nek is megvannak a múltban kereshető okai —, s jobb híján maradtak Csizmazia írásai. Ebbéli elmaradásunkat a jövőben megpróbáljuk pótolni. Legutóbb inkább újságírókat kértünk fel, hogy avatott kézzel írjanak e témáról. Köszönet nekik ezért (Chikán Agnes, Horváth Dezső, Pacsika Emília, Balogh Tamás, Vass István Péter.)

Csizmazia Györgynek a Délmagyarországban írott cikkei egyébként segítettek fenntartani az érdeklődést a Fehér-tó, a madarak élete,

a természetvédelmi kérdések

iránt, így nagyon hasznosnak tekinthetők. Eppen ezért furcsa, hogy aki így ír e témáról, hirtelen azt javasolja, tanácsadóként, hogy keressük el a védett madarainkat a szeretett tó körül.

Bakacsi Gábor természetvédelmi ör Fehér-tavi — fertői hétköznapiak című írását olvasva, egy kicsit felélegezhettünk. Konkrét, tényekkel alátámasztott adatokat közöl egy mindnyájunk számára kényes, és eddig megoldatlan témáról, porhintések nélkül. Talán szárazabb egy kicsit így az írás, de mi is bizonyítjuk: minden tekintetben helytálló. A természetvédelmi ör személyét pedig nagyra értékeljük, mivel volt időnk megismerni a terepen történő találkozásaink alkalmával. Foglalkozását szerető, a természetet féltő ember, ilyet kívánunk minden területre, hogy unokáink is lássanak még valamit a lassan eltűnő természetből. És még valami: Bakacsi Gábor csak hallomásból tudhatja, hogy mielőtt ő ide került volna, már a védett madarak fészkelésének pusztulása hosszú évek óta probléma volt a tavon. Csak akkor nem merete megkérdezni senki: mi volt itt előbb,

a madarak vagy a halastó?

Árasztottak bátran, megkérdés nélkül, törvények ellenére. Ma talán kezd változni a helyzet, hogy a környezet- és természetvédelem kezd előtérbe kerülni világ-szerte. Itt említettük meg egy óriási jogsértést, melyre 1938—1964 között került sor. Ugyanis a törvényesen védetté nyilvánított — még az

eredeti állapotában levő — rezervátumot minden paragrafus és tiltakozás ellenére a halgazdaság fokozatosan bekebelezte. Ha megmaradt volna, ma semmi szükségünk nem lenne vitákra, mert ott a madarak nyugodtan költözhetnének.

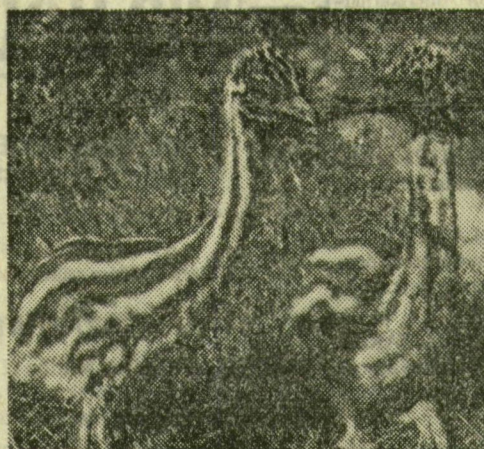
A halgazdaság kontra gulipánok kérdéséhez ide kívánczolok egy konkrétum is. Dr. Kalotás Zsolt, a Madártani Intézet igazgatójának megjegyzése, illetve kérdése: „Az egész ország halastavain megszűntek e problémák, nem értjük, miért Csongrád megyében van gond a két halastóval (Fehér-tó és a tömörkényi Csajtó)?” Nem tudunk válaszolni. De az biztos, hogy a fokozottan védett madarak elriasztása a védett területről, enyhén szólva fából vaskarika. Vegyük például az idei száraz évet. Ha riasztás történt volna, a sziki madarak sehol sem tudtak volna költetni, mert az összes kis szikes tó kiszáradt, vagy alkalmatlan lett volna a költésre a növényzet felmérése miatt. Talán Bácskában akadt volna hely, de nem nehéz kitalálni, hogy a magyar populációnak itt kellenek kikelnie, hogy a szaporulat is ide jöjjön vissza.

A tojások begyűjtését, az állatkertben való kiköltetését és a szelíd fiókák szabadon engedését nem tartjuk megfelelő módszernek, mert rendszerint nem élnek túl az első vonulást, s az ilyen szelíden kelt madaraknak a „családalapítása” sem sikerül — Konrad Lorentztől tudjuk. Elég, ha itt a deványai tűzoktelep példájára utalunk: sok évi kísérletezés és pénzbeli ráfordítás után ott is kiadták a jelzőt: a madarat a természetben kell megvédeni, a fészket őrizni, a területet megvásárolni, hogy ott keljenek ki, s az öreg tűzokok felügyeletével legyenek teljes értékű madarak.

Mi hát a megoldás? Sokféle lehet, de csak olyan, ami a természetvédelem és a halgazdaság érdekeit is figyelembe veszi. Lehet ez a Bakacsi Gábor által javasolt, 1—1 tőegységet szárazon hagyó megoldás, vagy az előre, időben is a madarak költéséhez igazított technológia kidolgozása. A jelenleg hatályos rendeletek kimondják: „Az a jogi személy, mely védett növény vagy állatfaj egyedét — jogellenesen — károsítja, elpusztítja, továbbá élettevékenységében jelentős mértékben zavarja, természetvédelmi bírságot köteles fizetni.” Felhívjuk a figyelmet a köteles szóra. A bírság fizetése itt Csongrád megyében mindig elmaradt. Ez a természetvédelmi hatóságok hozzáállását is minősíti. Egyszerűen az érvényes rendeleteknek nem szereztek érvényt. Másfelől viszont a halgazdaság perelhetné az elmaradt hasznát a természetvédelmen (ahol így is kevés a pénz), így az a bürokratikus társasjáték áll elő, hogy az állam a pénzt egyik zsebéből a másikba teszi.

A probléma megoldásának egyébként igen komoly szakmai háttere van, de ennek ismertetése, illetve megvitatása a Délmagyarország hasábjai helyett inkább egy szimpózium vagy kerekasztal tárgyalás feladata lenne.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
37. sz. újszegedi és a 16. sz. „Beretzk Péter” helyi csoportjának vezetősége



Emuflókák és őstulokbéli a jászberényi állatkertben



Az anyáknak mindenestre tisztelet

Gyermekfalu, gyermekfalu című cikkemre három (perrel fenyegető) válaszlevél is érkezett. A battonyai csontfeldolgozó üzemből, a helyi tanácselnöktől, illetve a gyermekfaluból.

Az első talán a legérdekesebb, illetőleg legdühösebb, melyben az ÁTEV: ...kéri bocsnatkeresemet. Egyrészt, amiért bűdösek tituláltam az üzemet, másrészt, mert előtte fekvő „dögökről” írtam. Nos, valóban mindössze egyszer láttam egy foszladó állatot főkapujuk előtt (akár elgázolt kutya is lehetett — ha így van, megkövetem önöket), de sajnos, azt a szagot, amitől fotós kollégám majdnem elájult, s amely gyorsrahatásra inspirál minden arra elhaladó járművet: nem tudom „kis illatfelhőnek” nevezni. Mivel megbetegedésekről nem tudok, nem is írtam róla: így nem értem tiltakozásukat.

A saját szavaival: „végnapjait élő” tanácselnök levelére válaszolva: az eredeti szövegben hét (nem: két) templom állt, tehát nem lopom, hanem ezek szerint építem a templomokat. Battonyán sok ismerősöm él. Azt a feltételezést, hogy nem is jártam volna a helységben, oly nevelésnek találok, hogy szót se vesztek rá. Egyébként tisztában vagyok vele, hogy milyen közművekkel rendelkezik a város, de úgy érzem, a crossbar-telefonhálózat kiépítése fontosabb lett volna, mint például a „vízszintváltós uszoda”. Sajnos, én első sorban a hibákra figyelek föl. Végso soron ez a munkám. A gyermekfaluból érkezett válaszlevélre reagálva, egy dolgot el kell ismernem: az ott élő gyermekek helyzete (valószínűleg) jobb, mint az állami gondozókban felnövő társaiké. Eppen ezért kellene jutalommal válnia az ott nevelkedésnek! Nem állítom, hogy pénzért nevelnek gyermekeket az anyák, de meglep, hogy a faluvezető kevésnek tünteti föl a (négy év után járó) havi 13 ezer 200 forint fizetést, mikor ebből sem szállásra, sem élelemre nem kell költeniük. Ennek ellenére tisztelet az anyáknak!

Kolozsi László

„Gyermekeinkről: felvállaltuk, hogy elvesztett családjuk helyett családot teremtsünk és legjobb tudásunk, erkölcsiségünk szerint gondozzuk-neveljük azokat az elhagyott testvéreket, akik a nevelőintézetekből kerültek hozzánk. Három-négy éves ittlétük után viselkedésben, tanulásban már nemigen különböznek normál családban élő társaiktól. Bizony, van közöttük egy-két értelmi fogyatékos és beteg gyermek is, de talán bűn ez, hogy ilyen embertelenül kelljen kipontirozni?”

A nevelőanyákról: életüket tették fel hivatalukra, hogy napi 24 órán keresztül tartó munkával 7-8 gyermeket, nehezen kezelhető és lelki sérülteket, vezessenek vissza a társadalomba. Mindezt anyagi előnyökért? Döntse el mindenki szíve szerint: négy év után 13 ezer 200 forint havi bruttó fizetésért.

A faluvezetőről: ugyanúgy a gyermekfaluban él családjával, felelős minden gyermekért, felnőttért, feltételrendszerért napi 24 órában készenlétben. Gyermeke sohasem üdült „állami támogatással”, német nyelvű tolmácsra nincs szüksége, és a nemzetközi szervezet által adományozott, használt gépkocsit is csak szükség szerint igényli munkájához.

A többi állításról: — A gyermekek anyaként fogadják el érzelmeikben nevelőanyukájukat, csak hogy erre az apróságra a cikkíró nem volt kíváncsi! — Aki gyermeket nevel, az tudja, hogy csetepaték még testvérek között is előfordulnak. Ez például Józsi és Lacika esetében is előfordult, azaz a különbséggel, hogy a szenzációsan hangzó „hereleszakadások” helyett egy felszakadt bőr volt a valóság. — A hatáson körülrít részeg segítőanya esete 1987-ben történt, akit próbálta a gyermekfaluból állítva menesztettek a gyermekfaluból. — Dr. Juhász Zsuzsanna Ibolya gyulai logopédus az „ingyenmunkát” óránként 220 forintért végezte még az 1988—89-es tanévben. Szerződése — csakúgy, mint a battonyai pedagógusoké, akik gyermekeink

korrepetálásában ennek töredékéért azóta is lelkiismeretesen közreműködnek — egy tanévre kötött. Szerződésének lejártával, és az olaszországi üdülés után távozott, 1989 nyarán. — Csúnya beszéd... Valóban van. Küzdünk ellene, akárcsak az óvodák, iskolák és a mindennapi családok, mindegy jó érzés emberrel karöltve.

Végezetül egy nem „szubjektív” megjegyzés: elgondolkodtat, hogy egy júniusban készített (?) „szubjektív riport” (a végén vastag betűs kódosítással) miatt jelenik meg augusztus végén, egy héttel az S.O.S. Gyermekfalu Magyarországi Egyesületének vezetőségi ülése előtt, melynek témája a tisztújító közgyűlés előkészítése... Mi, az S.O.S. Gyermekfalu lakói — akik élethivatásunk mellé természetesen a nevünket is adjuk — még élénken emlékszünk arra, hogy egyszer már különböző érdekek jártak szembe bennünket. Soha többet!

Tisztelettel:

10 nevelőanya és Galambos György faluvezető

*

„Nem 2-3 utcánk van, hanem valamivel több mint 30, melyek merőlegesen egymásra, szabályos téglalap alakú lakótelepekre osztják a települést. Belső úthálózatunk 50 százaléka burkolt, ivóvíz- és gázvezeték-hálózatunk teljesen kiépített, elkezdődött a szennyvízcsatorna-hálózat építése, biológiai szennyvíztisztító műünk már évek óta üzemel.

Az alapellátáshoz minden intézményünk megvan, többségük új, vagy felújított. Közülük leginkább az új általános iskolával, a sportteleppel, a könyvtárral, a vízviszaforgató rendszerrel, változtatható vízszintű uszodával büszkélkedhetnénk, de nem teszünk.

Volt ugyan itt hajdanán az Endrődi Cipész Szövetkezetnek egy kis részlege, de cipőgyár, sajnos, nem. Ugyanakkor működik itt egy árammérőgyár, egy híradástechnikai cikkeket gyártó üzem, egy ÁTEV-üzem, mely csontot dolgoz fel, vagy egy asztalosipari, egy szőnyegszövő és 3 mezőgazdasági szövetkezet, mely műveli a 13 ezer 500 hektárnyi szántókat.

Rendesen hat templomunk szokott lenni. Kolozsi úr viszont csak kettőt látott. Így arra kell gondoljak, hogy nem járt még Battonyán, bár az is lehet, hogy átalakulóban levő kis hazánkban már templomokat is lopnak.

Mindenestre az a valószínűbb, hogy ez a riport nemcsak szubjektív, hanem képzelet is...

Takács Dezső tanácselnök

*

„Kolozsi László tolforgató írása, riportja a „tetemfeldolgozóval” kapcsolatban komoly felháborodást keltett a 123 fő dolgozóban. Ez a firkász azt sem tudja, hol van az üzem, mit dolgoznak fel. Egy magát meg nem nevező nevelőanya bemonadást rögzíti, nem győződik meg arról, amit mondanak, másoda újságíró az ilyen. Először is, az üzem becses meghatározása: Állatfehérje Takarmányokat Előállító Vállalat Battonyai Üzeme. Az üzem 1981 óta semmiféle hullát nem dolgoz fel, csak ipari csontot gyűjt be.

Semmiféle döglött állat nincs az utakon, de az üzem közelében sem.

Kérem tisztelettel, sok, élelmiszert előállító üzemben nincs olyan higiéniai rend, környezettisztaság, mint az üzemünkben.

Igaz, néha előfordul egy kis illatfelhő. A közelgő rekonstrukció ezt is ki fogja küszöbölni. Ettől az illattól még, 45 év alatt, az üzemben nem volt megbetegedés, sem halálozás.”

Szűcs Ferenc üzemigazgató

*

Vámos Imre a Magyar Nemzet cégjeles borítékjában küldte el észrevételeit. Battonya városias jellegét esetetve igazolja a döntés helyességét: (állítása szerint) az első magyar S.O.S. Gyermekfalu az ő javaslatára épült föl Battonyán.

kijártak a Fehér-tóra

Csizmazia Györgyön kívül Urbán Sándor (jelenleg biológus kutató Svájcban), Nemes István (biológus, tanár), Pozsgai Kázmér (orvos), Bankovics Attila (a Természetudományi Múzeum állatállomány vezetője), Gallé László (JATE Ökológiai Tanszék tanszékvezető docense), Gausz János (rovargenetikus), Molnár Gyula (biológus, a Madártani Egyesület titkára), Pólai Anna (orvos), Rékasi József (biológus, tanár), Trázer György (erdőmérnök), Tasi József (ágrármérnök), Wollemann Mária (orvosbiológus), Pécsi Sándor (hivatásos vadász), Sára János (természetvédelmi felügyelő az ócsai TK-ban), Varga Béláné Palotás Klára (a pusztaszeri Büdösszék védetté nyilvánításának kiharcolója), Puskás Lajos (műszaki vezető), elnézést kérünk, ha valakit kifelejtettünk volna.

Mint látjuk, szinte valamennyien megmaradtak a madártan, biológia, természetvédelem művelésénél. Öreg tanítómesterünk hatására. Közülük még ma is többen rendszeres látogatói a Fehér-tónak, és kitűnő ismerői a környéknek és madárvilágának. A történeti hűségnek tartozunk e felsorolással; ha ugyanis száz évek múltán valaki a Délmagyarország számait lapozgatva a sok, Fehér-tóról szóló cikket olvassa, még azt hihetné, hogy Beretzk Pétert senki más nem kísértte el hétfői fehér-tavi barangolásaira, csak Csizmazia György... Együttal kijelentjük, hogy mindkét helyi csoport tagsága a beretzk Péter hagyományok folytatójának vallja magát.

A fenti személyek tudományos vagy természetvédelmi vonatkozású munkái — ha nem is kaptak nagy nyilvánosságot a napilapok hasábjain — bőven felérnek Csizmazia György e tárgyban végzett konkrét tevékenységének súlyával, sőt... Egyébként mi sem tudjuk pontosan, hogy ő emlőstanál foglalkozik valójában, vagy ornitológiával? A szegedi madarászok kijelentik, hogy sem szellemi közösséget, sem szakmai azonosulást nem vállalnak vele!

Elismerjük azonban, hogy elkövetünk egy hibát: tagjaink nem tolforgató emberek, s nem írtak eleget a napilapok számára — bár en-



Buruzs Csaba rajza